

Riffelsyndikatet — 22.06.1944

Folkestrejke

Af de mange beretninger om sabotageaktionerne mod Danmarks største våbenproducent, Dansk Industrisyndikat finder jeg Esben Kjeldbæks som den bedste, derfor har jeg valgt denne.

Afskrift i uddrag fra Sabotageorganisationen BOPA 1942 – 1945 af Esben Kjeldbæk fra side 252, med tilføjelser af Aage Staffe. Da det ikke umiddelbart fremgår af teksten, hvad der er afskrift og hvad der er mine tilføjelser er min metode angribelig, men for læseren den mest praktiske. Jeg håber derfor på tilgivelse for min synd.

«Riffelsyndikatet var med Brandts ord, alle sabotørers store drøm. Med sin masseproduktion af automatiske våben stod det i den almindelige bevidsthed som det mest oplagte eksempel på en krigsindustri».

I Danmarks Radio havde den nazistiske propagandør Krenchel flere gange hånende udtalt, at denne veritable fæstning kunne sabotørerne ikke klare. At sabotere Riffelsyndikatet ville være det umuliges kunst.

Fabrikkens afsides beliggenhed i Frihavnen – de meterhøje pigtrådshegn forsynet med alarmtråde, den intensive bevogtning med 60 yderst pålidelige danske vagter inde på fabrikken, de patruljerende tyske soldater udenfor og med tyske luftværnbatterier på taget gav alt andet lige alle indtryk af, at nazisten måtte have ret.

Med bistand af tre sabotagevagters informationer blev aktionen planlagt i detaljer, og ved hjælp af disse tre vagter kom de første sabotører ubemærket ind og kunne derefter afvæbne vagt efter vagt.

Problemet var, at denne afvæbning skulle ske, uden at der blev løsnet et eneste skud. Et skud ville udløse alarmerne og aktionen ville gå i fisk. Afvæbningen forløb uden uheld, kun i den centrale vagtstue nåede en vagt at tage ladegreb på sin maskinpistol, men en af de to aktionsledere, Finn gav ham et slag over nakken, så han tabte sit våben.

Ejgil Petterson oplevede aktionen sådan:

Vi gik ind sammen med Finn og Lille Svend og nogle stykker af Lille Svends folk. De skulle så følge vagterne og tage de andre vagter en ad gangen.....i vagtcentralen var der en vagt, der prøvede på noget, men han blev slået ned.

Lige overfor var hovedporten, og der var den tredje vagt, (der var med i aktionen på BOPAs side) sammen med et par vagter til.

I det øjeblik han så, at vagtstuen var taget, holdt han vagterne op. Det gik perfekt. Jeg blev sendt over i kantinen med en vagt for at advare folk. Han sagde hele vejen:

«I er ikke rigtig kloge. I er skrupskøre. I bliver snuppet.

I kan lige så godt holde op».

Der blev ikke slået alarm.

I mellemtiden kørte to lastbiler ind, to C.B.-biler. (Biler fra Civilforsvaret ÅS).....

Det er den største portion sprængstof, jeg har været med til at bruge.

Ladningerne på Riffelsyndikatet var de største overhovedet under krigen.

I alt blev der brugt 400 kg. trotyl. Skaderne var: 9.444.000 kr. i den tids penge.

Udbyttet 30 – 40 rekylgeværer, 60 maskinpistoler, to 20 millimeter maskinkanoner og en del ammunition.

Vi satte fire gange 50 kilo smørdritler op i den stor hal ved pillerne hele vejen ned igennem og forbandt dem. Først da blev folk klar over, at der var noget galt.....

Aktionen var ret opsigtsvækkende.....Bagefter tog vi toget, der havde forbud mod at standse på Nordhavn station, og der kunne vi se, at det var totalt lagt ned i knæhøjde, der var intet tilbage..... afskrift slut.

I min (ÅS) erindring har jeg, at jeg med kammerater hængte på hjørnet af Strandboulevarden og Århusgade bag en halvhøj mur (god dækning) ved en bensintank.

Det var en flot sommerdag, tidspunktet har jeg ingen fornemmelse af, sidst på eftermiddagen – først på aftenen måske. To blå bensindrevne lastbiler kom futtende i høj fart op ad Århusgade med løse presenninger blafrende. To enorme drøn, jorden ligesom gav sig under mig, det var finalen.

Om dette har med Riffelsyndikatet at gøre, aner jeg ikke.

Det er trods alt mange år siden.

1944; Schalburgtager			
	sprængninger	dræbte	sårede
januar	12		5
februar	6		
marts	6	1	1
april	11		15
maj	16		2
juni	13		
juli	7	3	
august	3		ukendt
september	10	8	
oktober	14	11	8
november	31	3	1
december	27	3	
i alt	156	29	32

Allerede en stor skibssabotage i Svendborg den 10. juni var af tyskerne blevet besvaret med to henrettelser og tre schalburgtager.

.....Aktionen mod Riffelsyndikatet var et højdepunkt i en sabotagebølge 21 – 25. juni, som også omfattede 10 jernbanesabotager.

Denne gang var svaret otte henrettelser, fem schalburgtager og indførelsen af undtagelsestilstand i København.

Disse sabotageaktioner blev gennemført på trods af, at alt og alle var imod, på trods af, at nazister havde tisset på vore sukermadder i Danmarks Radio. Det kan I ikke, skrydede de. Her indså danskerne og den hele verden, at det trods alt nyttede.

Generalstrejke

Årsager? Hvad kom først? Hønen eller ægget?

– slagets gang – mummespil – sejrherre?

– konsekvenser

Der er fremsat utroligt mange påstande om årsager og konsekvenserne af Folkeoprøret. De fleste er præget af personlige holdninger eller mangel på samme, her får du nogle få:

a.) Tyskerne var på tilbagetog overalt, der var lys forude. Med de allieredes landgang, med Den Røde Hær foran Warszavas porte forventede alle en snarlig afslutning på vanviddet.

Ingen drømte om tyskernes indædte modstand og evne til at trække krigen i langdrag. Men krigen varede 10 måneder mere.

b.) Danskeren så nu muligheden for at skifte hest i vadestedet.

Denne påstand har den slet skjulte nedgøring af danskere, at han er en kujon, der kun handler til egen fordel.

c.) Danskeren havde hidtil gjort noget, men været i tvivl om det lidet, han kunne gøre. Overhovedet havde virkning mod den knusende overmagt.

d.) Danskeren var kommet til et punkt, en grænseværdi om man vil.

Hvis han ville bevare sin selvrespekt, hvis han skulle være i stand til at se sig selv i spejlet og sine efterkommere i øjnene, måtte han markere sine holdninger, gøre noget og betale prisen.

e.) Danskeren var blevet undertrykt og hundset med af de rablende,

gale tyskere og deres terrorkorps, de danske håndlangere i Schalburg-korpset, så de var blevet så tindrende gale og fulde af had, at nu skulle der betales tilbage.

f.) Min personlige opfattelse: Den danske folkesjæl. Danskeren er i bund og grund et yderst fredeligt menneske, der vil gå langt for at bevare fred og hygge. Han forsøger i videst mulige omfang at blande sig uden om, han er konfliktsky.

Men! Tirres han, tisser man på sukermaden, jager man med ham, bliver han sur. Så handler han, og så er han ret skide lige glad med prisen.

Tyskerne jagede med os, de hundsede med os, de var højrøvede, de truede, de forsøgte at kue os, de handlede ud fra tyske og nazistiske teorier og holdninger:

Var volden effektiv nok, ville danskeren falde til patten og bøje nakken.

Som så ofte før og siden, tog germanerne fejl. Den danske befolkning sagde: Hertil og ikke længere. Her stopper vi.

Folkestrejkerne i København og det øvrige Danmark var en følelsesmæssig eksplosion, forårsaget af de tyske overgreb, den vilde terror; en handling uden tanke på omkostningerne.

Man kunne ikke andet, hvis man havde drømmen i sig om en senere fredelig tilværelse i et frit land med et sandt demokrati.

Slagets gang

26 juni; 1944: Tyskerne indførte spærretid fra kl. 20 til kl. fem morgen og standretter

Forbud mod at bære våben

– hold vinduerne lukket for at undgå mistanke om, at der vil blive skudt fra dem. Ansamlinger af mere end fem personer var forbudt og de tyske og «nazistiske, danske» krigere havde ordre til ufortøvet at bruge deres våben.

Tyskernes bekendtgørelser blev hængt op og læst, men ingen drømte om at rette sig efter dem.

Dette var da det rene skære vanvid.

Hvem ville sidde indespærret i en mørk lejlighed i en mørk, lummer lejlighed med solen højt på en klar sommerhimmel?

Folk strømmede ud på gader – stræder og i parker.

B&W arbejderne starter: gå – tidligt hjem – strejker

I et pænt brev til den rigsbefuldmægtigede dr. Werner Best gør man opmærksom på, at man trængte til lys og luft, og når man skulle være inden døre kl. 8, var det nødvendigt at ophøre med arbejdet på et så tidligt tidspunkt af dagen, at legemet kunne få, hvad det trængte til, og kolonihaverne kunne blive passet. (Tyskerne afskar byen fra tilførsel af levnedsmidler).

Alle danskere kunne læse mellem linjerne og umiddelbart forstå, at man gjorde tyskerne til grin. Men det kunne tyskerne ikke, humoristisk sans har de aldrig haft og får det næppe.

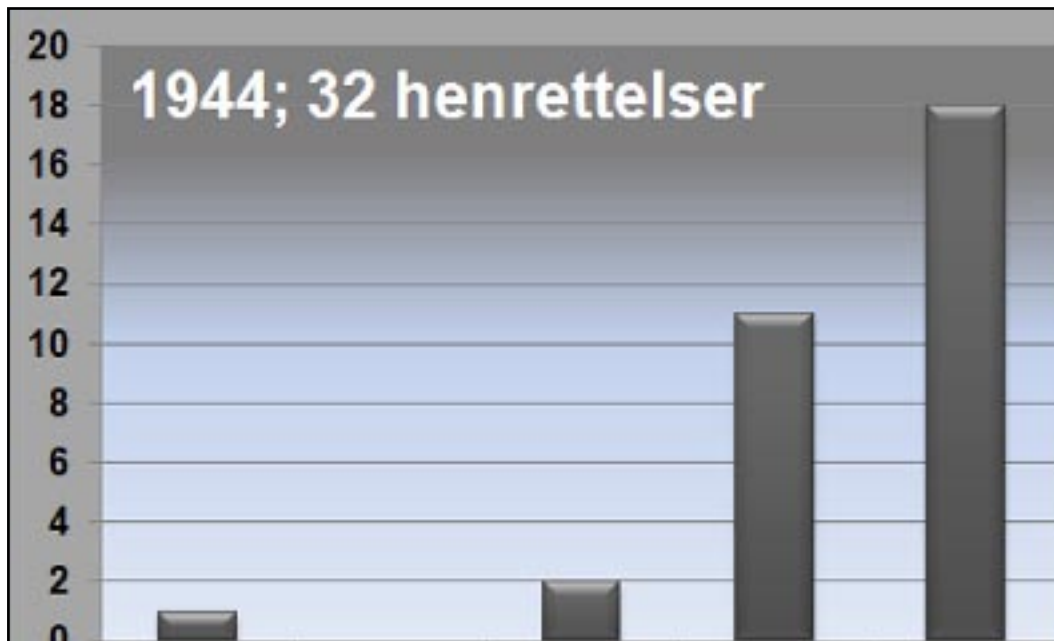
Arbejdere i den ganske by fulgte eksemplet civil ulydighed i en nøddeskal – skyderierne tog til – men gå – tidligt – hjem aktionen tog også til.

Pris? Omkring 100 sårede og 14 dræbte.

29 juni; 1944: Tysk bekendtgørelse (Deres første nederlag?)

Spærretiden ændres til kl. 23,

Nazisternes skyderier fortsatte.

En betjent på hver side af vognstyreren fik godt nok sporvognen ud af remisen, men hurtigt blev den stoppet og køreledningerne klippet over.

Tysk mangel på psykologisk sans – de dummer sig igen

Hvidsten gruppen i alt 8 danskere henrettes. Familien Fiil nærmest udslettes. Juni i alt – 20 henrettelser – 3 dødsdomme – 1 clearingmord.

Sporvejsfunktionærere på vej hjem fra arbejde beskydes, hvilket bevirker, at fra fredag morgen bliver alle sporvogne i remiserner. Københavns gader ligger øde. S-tog standsede – telefondamerne gik hjem – men man holdt dog gang i vand – gas og elforsyning.

Generalstrejken var blevet en Folkestrejke

Snart havde denne generalstrejke bredt sig fra arbejdspladserne til alt undtagen livsnødvendige funktioner som syge- og sundhedsvæsen samt de forskellige former for redningsvæsen.

Stilhed før stormen

Danske betjente beordredes til at tvinge sporvognene på gaderne.

Dansk politi havde under hele strejken holdt en utrolig lav profil og kun blandet sig, når der skete overgreb på danskes liv eller ejendom.

I gaderne udbyggedes og forstærkedes barrikaderne. Ingen drømte om at kæmpe den ædle kamp på barrikaderne som under den franske revolution, men barrikaderne forhindrede simpelthen tyskerne i at komme frem og beskyttede i nogen grad mod det vilde skyderi.

Mummespil

Danske politikere og myndigheder havde fabrikeret et udkast, som skulle udsendes over radio og via plakater.

Dette udkast var en betingelsesløs kapitulation til tyskerne og ville være en hån mod de døde og såredes ofre.

Fredag aften kl. 19: Udkastet – samarbejdsfolkenes kapitulation blev overrakt af direktør Svenningsen og kasseret af Best.

To ord var anstødsstenen – beklagelsesvis og besættelsesmagt.

Men den rigsbefuldmægtigede, som var på Herrens Mark, troede endnu på, at han med magt og vold kunne kue en våbenløs befolkning. Han var simpelthen desperat, rådløs – for at sige det pænt helt ude af flippen.

Han havde, som jeg senere vil vise også problemer med Der Führer.

Best rasede og erklærede, at nu ville tysk militær og politi holde orden og de kunne sagtens ordne en by med kun en million indbyggere. Men blev de klogere?

Fredag aften kl. 21: Tyske tropper besætter el-, gas- og vandværker – kl. 22 er alle disse livsnødvendige forsyninger afbrudt.

Men alle, der kunne krybe og kravle havde på forhånd sikret sig bedst muligt, alt, der kunne rumme bare lidt vand var fyldt til randen. I en vaskekælder var selv grukedlen fyldt.

Når en befolkning er trængt som den danske var, sker der det mest utrolige, gamle fjender forbrødres.

Al offentlig kommunikation var afbrudt, men folketelegrafen fungerede. Meddelelser af betydning spredtes fra den ene ende af byen til den anden på rekordtid.

Nu skulle man tro, at budskaber, der gik fra mund til mund, ville blive «forbedret» – ændret, som i fjerden, der blev til fem høns, men saglighed, kampmoral – solidaritet var i højsædet.

Fredag nat: Tyske troppe strømmer med svære våben, artilleri, kampvogne og tanks mod København.

Lørdag: Belejringsstilstand

Afskrift i uddrag: Frit Danmarks Hvidbog side 220

„Som kommandant for de tyske tropper på Sjælland bekendtgør jeg herved:.....**den 1. juli 1944 kl. 12** har jeg overtaget den udøvende magt for staden Københavns område.....al trafik ud af Storkøbenhavn og enhver trafik ind i byen forbudt.“

I de næste fire sætninger gentages med forskelligt skrål formuleringer om, at man vil hensynsløst skyde osv. Det fik de nu ikke mange danskere til at tisse i bukserne af skræk over.

Bemærkelsesværdigt i bekendtgørelsen er to udsagn.

1.) Danske myndigheder og politi har ved deres passivitet samt størstedelen af den københavnske befolkning har fremmet sprængstof- og voldsforbrydelserne.....

2.) Da der i dagene mellem **20. og 29.** juni ikke har fundet sabotagehandlinger sted besluttede den rigsbefuldmægtigede at lette spærretiden til kl. 23-

Her er tyskerne igen helt ude i den grønne skov. Sandheden var, at alle danske modstandsfolk havde fået en klar, entydig ordre om ikke at gribe til våben.

Frihedsrådet opfattede tyskernes terror som et forsøg på at lokke modstandsbevægelsen op af jorden for bekvemt at kunne udslette den. Det vender vi tilbage til.

Lørdag formiddag: Mere mummespil

Det første kasserede udkast ændres og ny udgave overbringes af Svenningsen til Best **kl. 13.30** med ønske om, at elforsyningen åbnes, således at budskabet kan udsendes over radio.

Dette accepterer Best, men han fremsætter nye krav:

Tre ledende danske personer skulle fjernes fra deres poster. Man bøjede nakken og accepterede kravene.

Et unødvendigt offer, da Best ombestemte sig.

Opråb fra Frihedsrådet

Afskrift i uddrag:

«Folkets vilje til fortsat strejke er ubrudt. Endnu er tidspunktet for aktiv modstand ikke inde, men et stærkere udslag af passiv modstand end det, vi i disse dage har oplevet, kan ikke nås.

Frihedsrådet understreger endnu en gang, at strejken må fortsættes med usvækket styrke og enighed, indtil der fra tysk side er stillet betryggende garantier for opfyldelse af følgende krav:

1. Schalburgkorpset må fjernes fra landet.
2. Den faktiske undtagelsestilstand (spærretid m.v.) må ophæves.
3. Byens tilførselsveje må åbnes, og forsyninger med vand gas og elektricitet må genoptages.
4. Der må ikke foretages repressalier af nogen art i anledning af Folkestrejken.

København den 1. juli 1944

DANMARKS FRIHEDSRÅD».

Folk fyldte spande og baljer med vand flere hentede vand i Sortedamssøen. Her ses hr. fru Hansen hente vand til aftenkaffen.

Ingen kamp uden kaffe.

Nødkomfurer i ret så varierede udgaver dukkede op. Mange smede kunne fuske disse vidundere på deres arbejdspladser.

Var folk så heldige at have en altan, blev denne indrette til kogeplads.

Spejdere havde kronede dage, da de havde erfaring fra lejrlivet.

Mummespillet fortsætter

Søndag: Best lover samarbejdsfolkene, (landsforræderne) at hvis de udsender den censurerede udgave om opfordring til at optage arbejdet, vil han åbne for vand, gas og el søndag aften og afspærringerne hæves mandag morgen.

Opfordringen udsendtes til alle københavnske fagforeninger søndag og oplæstes i radioen.

Kujoners opfordring

til kæmpende, våbenløse landsmænd:

Afskrift: Frit Danmarks Hvidbog side 222.

«I forståelse med cheferne for centraladministrationen og repræsentanter for de samarbejdende politiske partier ønsker vi repræsentanter for hovedstadskommunerne samt danske arbejds- og erhvervsorganisationer at rette følgende henvendelse til befolkningen anledning af den situation, der er opstået som følge af den sidste tids begivenheder. Arbejdsnedlæggelsen i København har bragt hovedstadens befolkning i en skæbnesvanger situation.

Konsekvenserne af en fortsat strejkebevægelse er uoverskuelige.

Tilførslerne af levnedsmidler og andre livsfornødenheder til hovedstaden svigter allerede og vil i løbet af korteste tid gå helt i stå.

Faren for indgreb med virkninger af uoprettelig karakter er overhængende. Genoprettelse af byens normale liv er en nødvendig forudsætning for, at truende ulykker kan undgås.

Alle og enhver opfordres derfor indtrængende til straks at genoptage deres daglige gerning.»

Dette skammens dokument var undertegnet af:

Borgmestrene i Frederiksberg - Gentofte og Københavns Kommuner – formanden for borgerrepræsentationen – Dansk Arbejdsgiverforening – Arbejdernes Erhvervsråd – Grosserer Societetet – Fællesrepræsentationen for Håndværk og Industri – Industrirådet – Håndværksrådet – Landbrugsrådet – De samvirkende Fagforbunds forretningsudvalgs 22 medlemmer.

Karakteristisk for Samarbejdspolitikernes arbejdsmetoder er:

Ingen af dem har underskrevet denne forræderiske udtale, ikke én af dem stod frem, på trods af, at de har deltaget i alle forhandlinger og på trods af, at dette danske «OPROP» bærer deres umiskendelige fingeraftryk.

Gradbøj og vurder en fagforeningsrepræsentants solidaritet med sine arbejdere og hans næstekærlighed

Formanden for De samvirkende Fagforbund Eiler Jensens tale havde følgende ordlyd:

«Det er jo længe siden, jeg har talt i radioen, men under de nuværende forhold, hvor meget står på spil for arbejdere og småkårsfolk, vil jeg på egne og på de Samvirkende Fagforbunds forretningsudvalgs, Fællesorganisationens og Arbejderbevægelsens Erhvervsråds vegne rette nogle indtrængende ord til hovedstadens, ja til landets arbejderbefolkning. Først vil jeg advare mod at lytte til alle de fantastiske rygter, der er i omløb, f.eks. om at adskillige fagforeningsfolk er arresteret. Jeg kan fuldkommen afkræfte et sådant rygte.

Ingen fagforeningsfolk er sat fast eller forulempet.

Vi har i De Samvirkende Fagforbund med opmærksomhed fulgt situationens udvikling, og vi har den opfattelse, at når forsyningerne med elektricitet, gas, vand, brød, mælk og grønsager, ja alt standses, som sket er, da rammer det hurtigt og hårdest småkårsfolk.

En fuldstændig afspærring af byen vil hurtigt bringe hungersnød og elendighed, særlig for de svageste, for småbørnene, for husmødrene, for arbejderne – de velhavende klarer sig bedst, særligt når de har kunnet trække sig ud af byen.

Der er nu lukket op for lys, vand og gas og for byspærringen.

Vi må nu have det normale liv i gang, og derefter flere lempelser i situationen. At gå den modsatte vej med skærpelse vil blive en katastrofe. Jeg appellerer til fagforeningsformændene og tillidsmændene om at søge forbindelse med medlemmerne, således at alle mand går i gang i morgen tidlig.

Mange arbejdere har vedtaget at begynde».

Dette var en lodret løgn og endnu et forsøg på bedrag.

Politikere og ledende fagforeningsfolk gik stik imod befolkningen og Frihedsrådets paroler. Kan det opfattes som andet end illoyalitet mod sine landsmænd for at tjene fjenden? Landsforræderi?

Den senere statsminister Hans Hedtoft Hansen udtalte ved **nyttår 1941** i den socialdemokratiske hovedbestyrelse:

«Er der ingen grænse, hvor vi siger stop og nej? Kan vi over for vort parti, over for landets befolkning, over for vore nordiske brødrefolk, over for vor egen samvittighed og historien blive ved med eftergivenhed?

Kan vor bevægelse og landets befolkning forstå alt dette uden at tage skade på deres sjæl? Er ikke denne principløse eftergivenhed en håbløs taktik, som blot fremmer den indre opløsning og det indre moralske sammenbrud – som er den æreløse selvopgivelses uundgåelige konsekvens»?

I 1929 udtalte professor ved Århus universitet

«Den socialdemokratiske førerklasse er da i det store og hele en filistrøs småborgerklasse, hvis fornemste interesse, det er at sikre sin egen småborgerlige eksistens.

En sådan kaste er prædestineret for nazismen».

Analyse: Hvem var involveret? Hvorfor? Hvordan?

- 1.)** Det danske folk på golvplan
- 2.)** Modstandsbevægelsen
- 3.)** Samarbejdspolitikere og deres lakajer.

I juridiske sammenhænge og i retssale almindeligvis

benævnt kollaboratører eller landsforrædere

4.) Den nazistiske besættelsesmagt

ad. 1. I og med, at man fik indrømmelser fra besættelsesmagten kan de strejkende på kort sigt vel betragte sig som sejrherre?

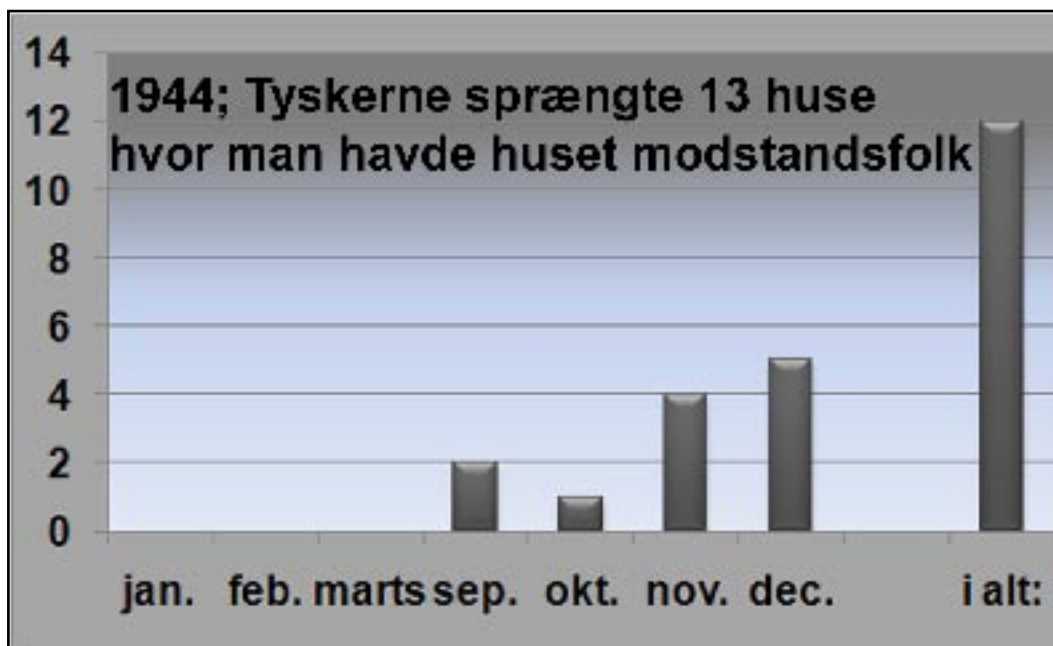
Men på længere sigt var de tabere. Hvorfor dog det? Var ofrene helt forgæves? Sagt groft – politikerne røvrendte sit eget folk.

a.) Tyskerne fortsatte deres undertrykkelse og deres hensynsløse udplyndring af landet. Der blev ikke tale om mildnende gradforskelle, tvært imod, kun om ændret taktik.

b.) Samarbejdspolitikere fortsatte deres mummespil, et af mange vidnesbyrd er Den Danske Brigades landsætning, Den skæve Våbenfordeling osv. Deres adfærd er kendt fra den bedrageriske kassebedrøver, der for at undgå opdagelse, er tvunget til at fortsætte bedragerierne.

Man kæmpede for sine fede ben og frygtede De Lange Knives Nat.

c.) Danmarks parlamentariske system fortsatte sin haltende gang efter kapitulationen.

En af flere årsager hertil var, at netop de personer, der havde deltaget i det bedrageriske mummespil på få undtagelser nær, stadig sad på samfundets mest indflydelsesrige poster og beskyttede hinanden, ved simpelthen at holde mund, smide sand på og køre alle sager ret ned i syltekrukkerne. Hvis man skal tale om et retsopgør efter krigen, blev det foretaget med en karklud så fedtet, at snavset hængte ved, rent blev der ikke.

ad. 2. Modstandskampen blev mere udbredt og flere deltog på et eller andet plan. De aktive sabotører optrådte dog i et så forsvindende lille antal og af sikkerhedsgrunde på en sådan måde, at folkestrejkerne fik meget lidt indflydelse.

Personligt bedømt blev den Good – Will, vi nu fik, ophævet af den tyske terror, her tænker jeg specielt på, at det til tider var mere end vanskeligt at finde logier – steder at putte sig.

Men Danmarks omdømme ændredes

Anerkendelse kom nu fra de allierede og de andre nationer, der bekæmpede nazismen, ikke mindst fra vort norske broderfolk, som meget klart ved gentagne lejligheder højlydt havde ytret deres foragt.

I denne rus af anerkendelse må vi ikke glemme, danskere i allieret tjeneste, primært vore søfolk, som havde ydet deres bidrag under store ofre .

ad. 3. Samarbejdspolitikere og deres tro tjenere slap let og forholdsvis elegant gennem et retsopgør med kun ganske få skrammer.

Elegant udnyttede de et demokratis svageste sider, de kendte bureaukratiets stærke og svage sider, mekanismerne, udnyttede dem og fik anbragt sig på nøgleposterne.

På trods af, at fagforeningspamperne dengang blev trodset, på trods af, at deres medlemmer fulgte deres kammerater på arbejdspladserne, lykkedes det (med møje ganske vist) for dem at generobre deres ben og magt efter kapitulationen.

Med undren har jeg hørt politikere efter krigen tale for at vælgermassen, folket på gulvet, græsrodderne skulle være politisk aktive, det skulle være slut med den udtalte politikerlede i befolkningen. 30 millioner bevilligede de til det ædle formål. Tamilsagen og Farumskandalen tyder ikke på de helt store ændringer og forbedringer. Aldrig har jeg hørt dem tale om den stolteste periode i Danmarkshistorien, hvor et våbenløst folk gik til passiv modstand og sejrede mod en grusom, hensynsløs overmagt.

ad. 4. Besættelsesmagt med tilbehør – SS – Værnemagt og Best havde nogle problemer.

Førerhovedkvarteret **d. 4. juli.** Best anklages af Hitler for at have tilsidesat førerordren af **30 dec. 1943.** (Kommissærordren, som blot var en af de krigsforbrydelser, Keitel blev dømt og hængt for).

Best og de øvrige SS-ledere hævdede, at anholdelser med efterfølgende forhør (tortur), domme og straffe (henrettelser) af modstandsfolk i stedet for at skyde dem ned på stedet gav de bedste resultater. Umiddelbart kan det være svært at skelne mellem divergenserne i de tyske terrorstrategier, men jeg gør et forsøg:

A.) Hitlers strategi var at sætte terror, clearingmord, og ødelæggelse af det besatte lands kulturværdier (schalburgtage) ind straks, når sabotage var udøvet, eller man blot havde mistanke om, at der var en fjende. Førerordren fra 1943 lød på at øve terror i forholdet 1– 5, og var det ikke nok, kunne Best sætte rationen i vejret.

B.) Best og de øverste chefer i Danmark var imod Førerordren, ikke af menneskekærlige, etiske eller moralske grunde, men fordi, de havde mere effektive midler i baghånden og i øvrigt frygtede, at terror kunne forstærke modstanden og nedsætte danskernes produktion og eksport til Tyskland væsentligt.

General von Hanneken og Pancke havde netop bekræftet, at der kun havde været tale om en misforståelse, forbudet skulle forstås som et forbud mod at henrette uskyldige gidsler. Det var derimod blevet anbefalet at behandle dødsdømte som en art gidsler, således, at man benådede dem under rolige forhold og lod dem henrette efter nye anslag mod Værnemagten. De tyske topledere fremførte således uden held tre begrundelser overfor Hitler. Ikke fordi de var blødsødne, men fordi de mente, at deres taktik gavnede den nazistiske krigsførelse bedst.

Argumentationen var:

Ved at afhøre og torturere fanger, kan vi trevle modstandsgrupperne op. Best beder SS-sikkerhedspolitichefen Otto Bovensiepen rejse til Berlin for at anmode Kaltenbrunner om en tredobling af det tyske politiske modterrorgruppe på 10 mand, som stammede fra Otto Skorzenys specialbataljon.

Der var udført 24 modterroraktioner (Clearingmord) mod personer og 84 kontrasabotager. Bovensiepen nævnte, at der sad 200 personer arresteret mistænkt for sabotage;

5/6 af disse ville aldrig være blevet afsløret, hvis man havde skudt alle sabotagemistænkte straks i stedet for at afhøre (torturere) dem først.

Ved at holde dødsdømte som gidsler og lade deres henrettelse ud-sætte, på betingelse af, at modstandsfolkene opførte sig pænt, kunne de formindske sabotagen, og dermed opretholde den danske produktion til gavn for tysk krigsførelse.

Især fødevareforsyninger var Best bange for at miste. Denne frygt for at miste de danske fødevareforsyninger understreges af, at Best, da han opdager, at al dansk togtrafik er standset, forlanger en situationsrapport time for time.

Man led ikke nød i Roskilde

Togvogne med letfordærlige varer, især kød, strandede på Roskilde Station. Lange rækker af godsvogne stod propfyldte på sporene med lækkert kød, men i sommervarmen var det kun et spørgsmål om timer, før det hele ville gå til.

Derfor organiserede man en halvofficiel uddeling, og hurtigt strømmede folk til og slæbte sig nærmest pukkelryggede på halve og hele grise, og hvad der ellers var af lækkerier.

Så vidt jeg kan spore, forsøgte ingen at berige sig, men delte gavmildt ud af overfloden.

Husk lige, at køleskabe på dette tidspunkt var et særsyn, yderligere var der lukket for vand – gas og elektricitet, så i Roskilde havde man kun en udvej, nemlig at salte ned – spise sig gennem kødbjergene – måske ved afholdelse af grillfester.

I virvaret fik man smuglet en lastvogn fuld af kød til rovdyrene i Zoologisk Have i København.

Husker du den officielle tyske meddelelse?

12. 05. er følgende blevet dømt efter krigslovene for begunstiggelse af fjenden. (Her fulgte navne på 9 danskere og dommene)

Det afhænger alene af, hvorledes de illegale elementer og de for den offentlige orden og sikkerhed ansvarlige institutioner i den kommende tid forholder sig, om dødsdommene skal fuldbyrdes, eller om forholdene gør det muligt at benåde de dødsdømte.

Dr. Best indberettede ikke alle sabotager

Der har således været et modsætningsforhold mellem Der Führer og hans tro lejesvend. Best, der som alle andre frygtede Hitler, men alligevel prøvede at tjene de tyske interesser ved at gøre sit yderste for, at de danske leverancer fortsatte til en sultende tysk befolkning.

Her kan vi således imødekomme jantelovens budbringere, der påstår: Når Tyskerne fjøede sig, skyldtes det dansk landbrug og fiskeris leverancer, og at de betragtede os som deres ligeværdige

– vi var ariere medlemmer af Volksgemeinschaft.

Udtalt af Reichführer Himmler i forbindelse med polemikken om mødet i Rostock marts 1940.

Respektløst gloede danskerne på de tyske magtdemonstrationer til stor undren og overraskelse for herremændene.

Den ældre dame beklagede senere overfor trosfæller, at hun kun havde nået fire før den elendige paraply knækkede.

Når en far med sine børn sidder op og ned ad en parkeret tanks med tilhørende skarpt bevæbnede tyske kamptropper og fodrer duerne, er det da godtroenhed – naivitet eller en bevidst indsats for at nedbryde soldaters kampmoral?

Demonstrerer han, at han ikke er bange for Herrefolkets repræsentanter?

Hvad åbenbarede, hvad afslørede Folkestrejken

Analyse: Baseret på oplevelser – på moralske kriterier

Skete et sindelagsskifte her?

Skønt jeg var bevidst om, at det var vore sabotageaktioner, der havde udløst dette ragnarok, følte jeg ingen stolthed, ingen begejstring, kun bekymring, ikke for min egen person, men for vor by og for mine bysbørn.

Men lad mig slå fast, jeg følte medskyld, medansvar, og jeg var skræmt, for hvor langt ville tyskerne gå?

Det danske folk fulgte nu Frihedsrådets paroler, kommunikationen var i top; de illegale blade, engelsk og svensk radio fungerede fint. Danskerne var nu en potentiel fare for tyskerne i tilfælde af en allieret invasion. Dansk politi ville ikke, eller kunne ikke længere gå tyskernes ærinde, gjorde de det alligevel, ville det betyde borgerkrig.

Dansk politi blev dermed en væbnet trussel mod den tyske besættelsesmagt. Dansk Politi var ikke længere et 100% sikkerhedsnet under samarbejdspolitikkerne. Dengang og såmænd også i dag er jeg mere end i tvivl om rigtigheden i min bedømmelse af mine landsmænd.

Stimmungsbericht

Bitten og jeg mødes med Lille Svend. Han melder klart ud, ingen, absolut ingen af os, må blande sig i urolighederne, vi skal blive inde, til han kontakter os igen, vi må ikke færdes ude.

Vi må under ingen omstændigheder gribe til våben.

Aldrig havde jeg oplevet Lille Svend så bekymret og alvorlig som her, han lagde megen vægt på, at jeg instruerede alle i gruppen om, at denne ordre skulle følges helt og fuldt.

Det var hans fornemmelse eller opfattelse, om man vil, at tyskerne ville provokere den væbnede del af modstandsbevægelsen frem for at udlette den, som den gjorde en måned senere i Warszawa i Polen.

Umiddelbart syntes vi, at han dramatiserede noget, men efterhånden som han berettede om sin tur gennem den belejrede by, de vilde skyderier og de store tyske troppestykker med panservogne og artilleri, som han havde observeret opmarcheret flere steder uden for byen, bl.a. ved Glostrup, og som udgjorde en jernring, fik vi en fornemmelse af, at en katastrofe truede.

Men Bitten trak vejret lettet, og unge, som vi var, hyggede vi os, nød det gode vejr, og da hun boede noget afsides, var vi ret uforstyrrede, de tyske patruljer kom ikke i vor nærhed.

Når folk soled sig i byens parker med tanks og skydende tyskere i de nærmeste gader, var det da udtryk for forvovenhed, mod eller en til det vanvittige grænsende tyrkertro på at lille mig, ville intet ske?

Altså en naivitet ud over alle grænser? Hvorledes skal man vurdere to episoder på Rådhuspladsen? En tysk motorcykelpatrulje fejrer danskere væk fra fortovene ved simpelthen at køre mod dem.

Under disse tumulter havner en ældre dame på sidevognen.

Hun hager sig fast i sidevognens maskingevær og hamrer sin paraply ned i soldatens stålhjelm, medens hun på uforfalsket dansk skælder dem ud for at være motorbøller?

En nobel herre med blød hat overfaldes af tysk soldat på værste gadedrengemaner og får slået hatten af, han samler den op, børster gadesnavset af og hilser overfaldsmanden med et:

«Auf Wiedersehen, Grüss Gott».

De tyske tropper i Danmark under Folkestrejkerne, var som deres ledere rystet i deres grundvold.

Deres tro på sig selv, som det ubesejrede Herrenvolk, fik skår, men var prisen, som den danske befolkning betalte for høj? Alle var parat til at yde sit, man hørte ingen jammer, alle var klar over, at klynken hjalp ikke, kun ved at stå sammen kunne man vinde over uhyrerne. Der var en ubeskrivelig stemning, man var stolte over, at man endelig markerede sig overfor tyskerne og den ganske verden:

Meldingen var: «Vi er danske, og det vil vi fortsætte med at være».

Selvjustits- disciplin – trods nød og varemangel

Min fornemmelse var, at ret mange deltog alene for balladens skyld og måske også for de mange effekters, som var lette at fjerne. Men, at der dog var tale om en vis justits, vidner en beretning fra varehuset Bulldog på Nørrebro om. En dreng kom slæbende ud med en tøjrule, men den blev taget fra ham og kastet på bålet.

På sight seeing

Da vi ikke, blandt andet på grund af de mange nazister og den tyske officer, der kom hos os, havde kontakt med nogen "gode danskere", besluttede Bitten og jeg, da det gik hårdest til, at opsøge min mor. Der var ingen risiko for, at Gestapo skulle komme dumpende, for de kunne ganske enkelt ikke komme frem gennem byens barrikader.

Alt brændbart, som man kunne skrabe sammen, var lystige flammende bål på barrikaderne i den lyse sommeraften.

Barrikaderne her stammer fra Nørrebrogade i København.

Den øverste er bygget af danskere med et nationalt sindelag.

Den nederste af folk med vægt på det praktiske.

På vor vej tilbage, hen under aften skulle vi igen passere Amagerbrogade. Gaderne var spærret af barrikader af brosten, fliser, skraldebøtter.

Her så vi folk smadre en nazistisk slagterforretning, hvor man smed alt ud på gaden, stablede det op i en barrikade og satte ild til.

Pludselig kom en prærievogn fyldt med tyske soldater ud fra en sidegade. Soldaterne sprang ned og begyndte at skyde vildt.

Vi løb ind i en opgang med en ældre gangbesværet mand bag os, vi sprang op ad trapperne. På tredje sal åbnedes en dør på klem og en hånd vinkede os ind. Næppe var døren gledet sagte i, før vi hørte skud i opgangen.

Tyskerne forsvandt, da vi kom ned, fandt vi den gamle mand, stendød, sejlende i blod fra skud i hoved og hals.

Når jeg tænker tilbage på barrikaderne – bålene – de mange ting og sager, der blev smadret virkede det uorganiseret; hvis man skal være mild i bedømmelsen – ret spontant.

Var nøglen til sejr solidaritet?

Mor fortalte om købmand Jensen, som delte varer ud, brød, mel, gær, konserves, så folk havde noget at stå i mod med under belejringen. Når kvinderne sagde:

«Det er meget godt, Jensen, men jeg kan ikke betale».

Var hans svar:

«Skulle De engang komme til penge, betaler De, problemet her og nu er, om vi overlever».

**Men myndigheder hævnede sig,
ved at tilbageholde de strejkendes løn**